

ה"יצוא היחידי שהוא כדאי באמת הוא "יצוא העבודה. בתנאים הקיימים,

כדאי מאד לשכירים לעזוב ולמכור את עבודתם בדולארים בחו"ל..."

שילטון הכוהנים

הו מיפעי "כדאי", הזכאי להתקיים במדינת ישראל? אחרי ששרהאוצר הכריז כי מושביהספר של הגליל, אבי בים ושכנותיו, אינם "כדאיים", ויישוב הגליל עליהם היה טעות ביסודה, הגיעה השעה לברר מהי "כדאיות" זאת, ומי ומה "כדאי" בכלל.

הדבר מזכיר לי סיפור שסיפר אותו רופא ישראלי, שעבד לפני שנים אחדות בתאלנד, במסגרת התוכנית לחיסול המלריה בשטחי גידול-האורז, מטעם איר-גון-הבריאות הבינלאומי. הגיעו כבר לי הישגים יפים, כאשר באה פיתאום הפקודה להפסיק את כל הפרוייקט. מה קרה? באו כלכלנים, עשו חשבונות

החקלאים בתאילנד הופקרו למלריה - כי כוהני הכדאיות החליטו שהחקלאות שם אינה היתה כדאית

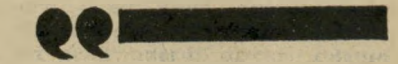

והוכיחו שחוררעל-גביילבן שהפרוייקט אינו כדאי. לדעתם, התוכנית לחיסול המלריה לא היתה כדאית — חד וחלק. וכל זאת למה? כי לפי החשבונות שלהם כל החקלאות של גידול האורז בדרום-מזרח-האסיה אינה כדאית, ולכן אין להשקיע בה, ובמילא גם לא בחקלאים. מה יאכלו האנשים אם תחוסל חקלאות "לא-כדאית" זו? לאן יילכו החקלאים? האם יילכו חקלאים אלה העירה, להציג טופף בשכונות-העוני ולנסות ולמכור את כוח-עבודתם שם — או שיישארו במקום ויהפכו שכירים על אדמתם בשרות של חוואי גדול, כדי שיהפכו סוף-סוף כדאיים? כל זה לא עניין את כוהני אר-הכדאיות, כי כל הפרטים האלה אינם מרכיבים של הכדאיות שלהם. פסקיהרון היה "אשם", זאת אומרת, "לא-כדאי", והעונש — היסוד. הפרוייקט הופסק, החקיי לאים הכותייכדאיים הופקרו לי מלריה.

צריכים להבין שאין אנשיהכדאיות כאן, ובכל העולם, מסתפקים בקביעת דיאגנוזה "כדאי" או "לא-כדאי". הם גם פוסקים את גורלו של נבדק לשבט או לחסד — לפי הכדאיות, כמובן. לא די בכך שהנוסד חות שלהם הן שרירותיות במידה רבה

הבנקים כדאיים מאד, וכן גם חברות-הביטוח, המיסחר בקרקעות והחיוך. אבל אושבי הגליל אינם כדאיים, וגם לא מישגביעים

(תנאים כלכליים מסוימים נכללים בהם ואחרים לא, לפי הרצון). הם גם דורשים לעצמם שילטון, וכאשר הם משתלטים, כפי שזה קרה בישראל, הם מפעילים את הנוסחות המשובשות והשרירותיות עלינו — ושרירות זאת של הכדאיות נקבעת לפי אינטרסים מובהקים.

מה זאת בעצם כדאיות, כמובן ש" שרהאוצר משתמש בו? התשובה היא פשוטה, וכל ילד יודע זאת:

לא כדאי: מישגביעים כדאי: בנק בתל-אביב

של דת הכדאיות

בתוספת שער הריבית, פלוס שערי האינפלציה — ולדרוש מן הצרכן את העלות הריאלית של תוצרתו.

מדוע מעגל זה אינו פועל? כי דווקא בשביע העבודה לא משלמים את מחירה הריאלי. הצרכן, שהוא עובד שכיר (והרי רוב הצרכנים של מוצרי החקלאות הם שכירים) אינו מקבל בעד עבודתו את המחיר הריאלי של העבודה.

גם לעבודה יש עלות ריאלית — רמת חייו של העובד. כל ההטפה לתשלום עליו יות ריאליות ימחירים ריאליים נבלמת בקול דממה דקה, כאשר מדובר בתשלום העלות הריאלית גם עבור העבודה. יתר על כן: כאן הכלכלנים מטיפים להיפך, והוחלט שכמה משלמים לעובד פחות מעלות עבודתו, הרי זה משובח למשק. ועל כן משלמים פחות עבור העבודה.

ומה קורה אז? עובד שאינו מקבל את העלות הריאלית של עבודתו אינו יכול לשלם את המחיר הריאלי עבור העובדות, וגם לא עבור שום מוצר אחר — כגון נעליים, בגדים וחשמל.

כשברמה המיפעלית דווקא השרותים הפייננסיים הם הכדאיים, בסביבה הכלכלית שלנו, ולהם זכות-הקיום?

האם כדאיות או אי-כדאיות זאת מקורה בשמיים, כמו מכת-טבע? לאו דווקא. כי התנאים שבהם הכדאיות או אי-הכדאיות צריכה להתרחש מוגדרים היטב, ומחליי טים עליהם עלי אדמות. התנאי העיקרי שנקבע עדיירי

מאת אסתר אלכסנדר

כדאינו האוצר, ולא רק של האוי צר, הוא שמיפעל צריך להיות כדאי כאשר הוא — וכל הגורמים האחרים במשק — משלמים את המחירים ה"ריאליים" עבור כל דבר שהם קונים.

זה נשמע יפה, אך נראה איך זה פועל במציאות הכלכלית שלנו, שבה שולט משרד-האוצר. החקלאי חייב לשלם את המחיר הריאלי של המים — את עלותם הריאלית למשק, ללא הנחות. הוא חייב לשלם את המחיר הריאלי של האשראי — החור האשראי

מי שמרוויח הוא כדאי, ומי שמפסיד הוא לא-כדאי.

למשל, הבנקים הם מאוד כדאיים, וכך גם חברות-הביטוח והמיסחר בקרקעות ו-אשראי ניכסי-הרלאנדיילי, המתחוכים הרקלאיים. ייבואני-המכוניות הם כולם מאוד-מאוד כדאיים, שכה יחיו.

אמנם, אין הציבור יכול לאכול את תוצרתם של הבנקים ושל חברות-הביטוח, ואפילו לייצא אותן אי-אפשר — בשפה הכלכלית אומרים שאין תוצרתם משפיעה על התל"ג או על מאזן-התשלומים — אך אין זה מפריע להם מלהיות מאוד כדאיים, אליבא דנוסחות הכדאיות המקובלות.

לעומת זאת, מושבי הגליל, אי-נב כידוע, כדאיים, וכן גם מוי שכים רבים אחרים, וגם לא מוישי-גביעם, ענתי-הפרחים, ענתי-ההור וענתי-החלב שוב אינם כדאיים.

אנ-על אינה כדאית, וגם לא מיפעלי-הטכסטיל בקריית-שמונה ובדימונה, וגם לא פניקיה בירוחם. כל אלה מפסידים.

כאן סותרים אנשי הכדאיות המשקית את עצמם. גם להם ידוע שברמה המשקית כדאיים דווקא מיפעלי-הייצור, אותם ה-תורמים לתוצר הלאומי ולמאזן-התשלומים. הרי השכס והערב שומעים את הסיסמה, מן השרותים אל הייצור. אך מה לעשות